
Edycje naukowe korespondencji wybitniejszych pisarzy

Biuletyn Polonistyczny 1/2, 41-44

1958

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

teraackie, pozostałe 22 działy - prace z innych dziedzin. Jednocześnie z klasyfikowaniem książek opracowuje się skorowidz przedmiotowy zagadnień wymienionych w schemacie.

EDYCJE NAUKOWE KORESPONDENCJI WYBITNIEJSZYCH PISARZY

Listy zebrane Elizy Orzeszkowej

Wydawnictwo „Listów zebranych” Orzeszkowej opiera się na zbiorach Archiwum E. Orzeszkowej, znajdujących się obecnie w Bibliotece IBL.

Zbiory Towarzystwa im. E. Orzeszkowej, szczęśliwie ocalone w zasadniczej swej części, zostały sprowadzone po wojnie do Warszawy, gdzie prof. Julian Krzyżanowski, jako kurator Gabinetu Filologicznego im. Korbuta, powołał w r. 1949 dla ich konserwacji i opracowania naukowego placówkę archiwalno - naukową pod nazwą Archiwum E. Orzeszkowej. Po przejęciu Archiwum przez Bibliotekę IBL kontynuowano pracę zapoczątkowaną w Towarzystwie Naukowym Warszawskim. Przede wszystkim starano się o powiększenie zbiorów rękopiśmiennych przez zakupy i dary, m.in. zakupiono całe zespoły epistolograficzne, jak np. listy Orzeszkowej do Tadeusza Garbowskiego i Jana Baudouina de Courtenay.

Prócz oryginałów Archiwum gromadzi także fotografie i fotokopie rękopisów i listów z innych zbiorów polskich, a częściowo i zagranicznych. Archiwum posiada m.in. autografy następujących utworów Orzeszkowej: „Dwa bieguny”, „Anastazja”, „Pieśń przerwana”, „I pieśń niech zapłacze”, „Cham”, „Czciciel potęgi”, „Jędza”, „Z myśli wieczornych” oraz autografy nowel ze zbiorów „Melancholicy”, „Iskry” i „Gloria victis”.

W Archiwum znajduje się 2290 listów Orzeszkowej oraz 9482 listy do Orzeszkowej.

Na materiałach Archiwum Orzeszkowej oparła się część dokumentacyjna wydania zbiorowego „Pism zebranych” E. Orzeszkowej pod red. Juliana Krzyżanowskiego /1948-1955/.

Od r. 1954 ukazuje się w Ossolineum wydawnictwo „Listy zebrane” E. Orzeszkowej w opr. Edmunda Jankowskiego.

Ukazały się tomy I, II i III „Listów zebranych”/Ossolineum/, w druku jest t. IV /ukaze się w II kwartale br./, w opracowaniu - t. V.

W opracowaniu redakcyjnym Ossolineum znajdują się „Pisma krytycznoliterackie” Orzeszkowej, przygotowane do druku przez E. Jankowskiego, pod redakcją naukową J. Baculewskiego.

O wydaniu „Listów” Stanisława Wyspiańskiego

Zbiorowe wydanie „Listów” St. Wyspiańskiego pod redakcją L. Płoszewskiego i J. Dürra-Durskiego wchodzi w fazę realizacji /Ossolineum/.

Wydanie „Listów” Wyspiańskiego rozpoczęte w r. 1936, było już poważnie zaawansowane przed wojną. Wydania podjął się Instytut Wydawniczy Biblioteka Polska w Warszawie, dzięki zasiłkowi Funduszu Kultury Narodowej. Podstawą pracy były najpierw odpisy listów, przygotowane przez Włodzimierza Żuławskiego /zm. w 1934 r./. Odpisy te trzeba było oczywiście skolacjonować z autografami, w toku pracy przybyły dziesiątki nowych listów, zwłaszcza druga, obfitsza część listów do Karola Maszkowskiego. Całość rozrosła się do 4 tomów, z których trzy /I, III i IV/ były już w korektach w chwili wybuchu wojny.

Spustoszenia wojenne zniszczyły skład drukarski i znaczną część nie tylko korekt, ale i warsztatu naukowego obu wydawców. Trzeba było przystąpić do rekonstrukcji, zaczynając od ponownego przepisania niektórych zespołów listów.

Dwa zespoły autografów przepadły: listy do H. Opieńskiego, ze zbiorów Biblioteki Narodowej, spaliły się w gmachu Biblioteki Krasińskich, ale na szczęście ocalała trzecia korekta tej właśnie części tomu; listy do E. Pareńskiej spaliły się w mieszkaniu Zofii z Pareńskich Żeleńskiej w Warszawie; tekst ich opublikował Boy-Żeleński i na tym pierwodruku trzeba będzie się oprzeć.

Natomiast w okresie powojennym przybyło nadspodziewanie wiele listów nowych. Ujawniły się przede wszystkim arcydzieła listy do Stanisława Lacka, które opublikował Jacek Susuł w „Tygodniku Powszechnym” i w osobnej książeczce /Kraków 1957, Wydawnictwo Literackie/.

Z charakteru listów Wyspiańskiego, z ich zróżnicowania zależnie od zainteresowań adresata itp. wynika jako jedyna możliwa zasada ich układu: ogłaszanie zespołów listów do poszczególnych adresatów, a nie kolejność chronologiczna.

Wydanie obejmie 4 tomy: tom I - listy do Józefa Mehoffera, Henryka Opieńskiego i Tadeusza Stryjeńskiego /kolejność zespołów tu i dalej według daty pierwszego listu/, tom II - listy do Lucjana Rydla, tom III - do Karola Maszkowskiego, tom IV - zespoły mniejsze, np. listy do wujostwa Stankiewiczów, Stanisława Estreichera, Adama Chmiela, Juliana Nowaka, Józefa Kotarbińskiego itd.

Każdy zespół poprzedzony jest notką o adresacie, ze szczególnym uwzględnieniem okresu znajomości z Wyspiańskim. Szczegółowy spis listów w kolejności chronologicznej ze zwięzłą minutą treści na końcu wydania - niezależnie od indeksu - ułatwi orientację czytelnikowi chcącemu poznać np. przebieg jakiejś pracy, przeżycia piszącego w określonym roku itp.

Na czele wydania wstępne uwagi o listach /próba ich charakterystyki/, o dotychczasowych wydaniach cząstkowych oraz o zasadach edycji zbiorowej.

W przedwojennej fazie pracy można było jeszcze korzystać z objaśnień udzielanych przez najbliższych przyjaciół Wyspiańskiego: Stanisława Estreichera, Józefa Mehoffera i Henryka Opieńskiego. Wszyscy trzej zmarli w latach 1939-1946. Spaliły się w Warszawie dzienniczki L. Rydla, prowadzone bardzo szczegółowo aż do r. 1894, na szczęście uratowały się wypiski potrzebne do komentarza. W ostatnich latach do zbiorów publicznych dostały się ważne dla tematu papiery po Józefie Mehofferze: jego listy z Paryża do matki /Biblioteka Narodowa/ i wyciągi z dzienniczków /Ossolineum/.

Dzięki tym i innym źródłom z epoki Wyspiańskiego można w komentarzu wyjaśnić wiele nieznanych rodzinnych szczegółów.

✽

Listy Bolesława Prusa, opr. K. Tokarżówna, pod red. Z. S z w e y k o w s k i e g o.

Listy te, będące całością znanej nam korespondencji B. Prusa, stanowiąc będą jeden duży tom. Ukaże się nakładem PIW. /Przekazane do Wydawnictwa/.

Korespondencję Wł. Orkana i S. Żeromskiego przygotowuje do wydania St. Pigoń. Praca bardzo zaawansowana, przynajmniej w 3/4 przygotowana.

Listy M. Konopnickiej przygotowuje do wydania M. Wantowska.

O przygotowaniu wydania korespondencji J. I. Kraszewskiego zob. tekst zbiorczej informacji o pracy nad J. I. Kraszewskim /w zeszycie niniejszym, s. 51-52/.

Z PRAC NAD TWÓRCZOŚCIĄ A. MICKIEWICZA

Kontynuacja prac Komisji Naukowej Obchodu Roku Mickiewicza PAN w Instytucie Badań Literackich PAN

Komisja Naukowa Obchodu Roku Mickiewicza PAN na ostatnim swoim posiedzeniu, 26 maja 1956 roku, podjęła uchwałę o przekazaniu kontynuacji prac Komisji do realizacji Instytutowi Badań Literackich PAN. Uchwałę tę Sekretariat Wydziału I PAN zaakceptował.

Kontynuacja prac polegała głównie na doprowadzeniu do końca podjętych inicjatyw wydawniczych, a mianowicie na opiece organizacyjnej nad ukazaniem się wszystkich pozycji serii p.n. „Z prac dyskusyjnych Komisji” oraz na przygotowaniu do publikacji prac zaplanowanych w serii „Z prac Komisji Naukowej Obchodu Roku Mickiewicza PAN”.

Seria „Z prac dyskusyjnych...” objęła 16 pozycji, z których dwie ukazały się już po ustaniu działalności Komisji Naukowej PAN, a mianowicie:

S t a n i s ł a w Ś r e n i o w s k i, „Uwłaszczenie
chłopów w Polsce”. Warszawa 1956 /PWN/ 17 ark.

T a d e u s z S i v e r t, „Mickiewicz na scenie”. War-
szawa 1957 /PIW/. 9 ark.

Serię „Z prac Komisji Naukowej...” zainaugurowała książka
T a d e u s z a S i n k i pt. „Mickiewicz i antyk”.
Wrocław 1957 /Ossolineum/, s. 539.

W druku znajdują się:

1. Praca zbiorowa „O języku A. Mickiewicza”. Studia pod re-
dakcją Z. K l e m e n s i e w i c z a /Ossolineum, ok.